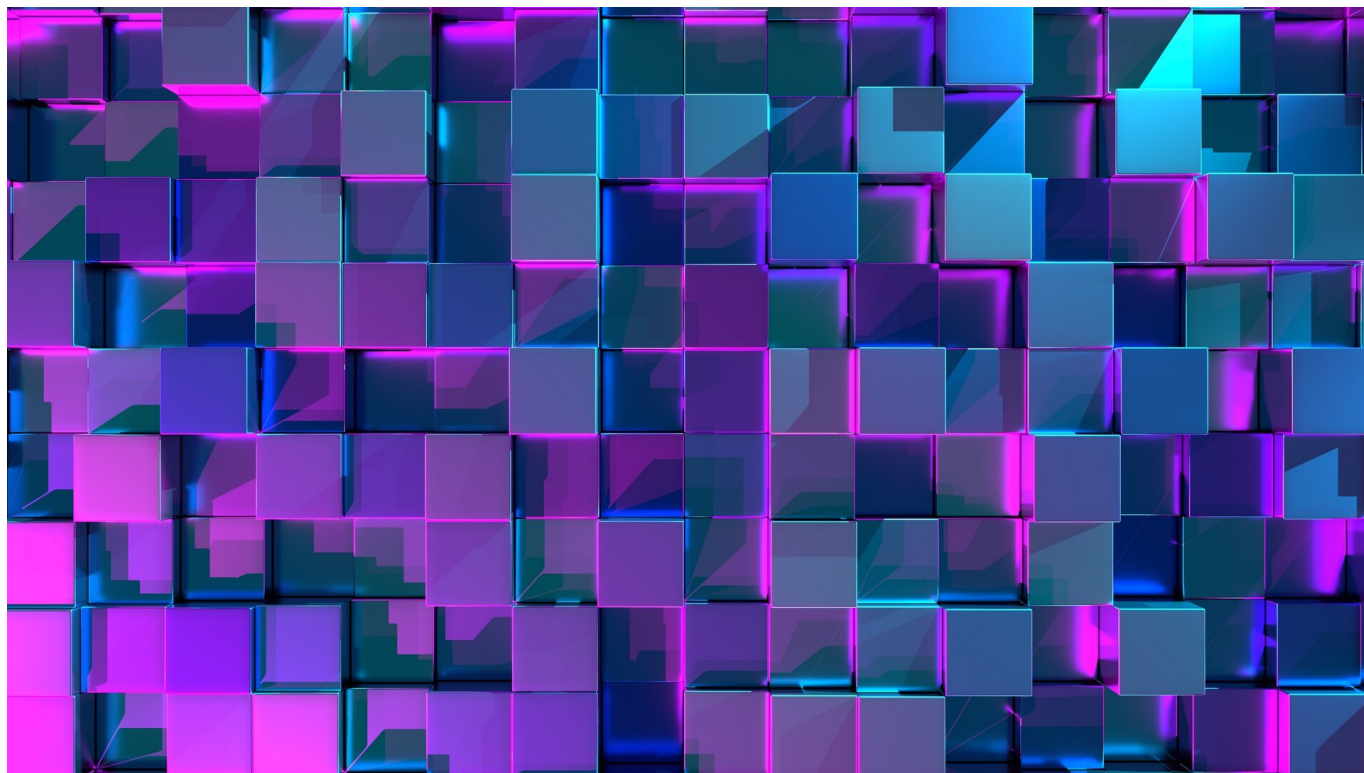
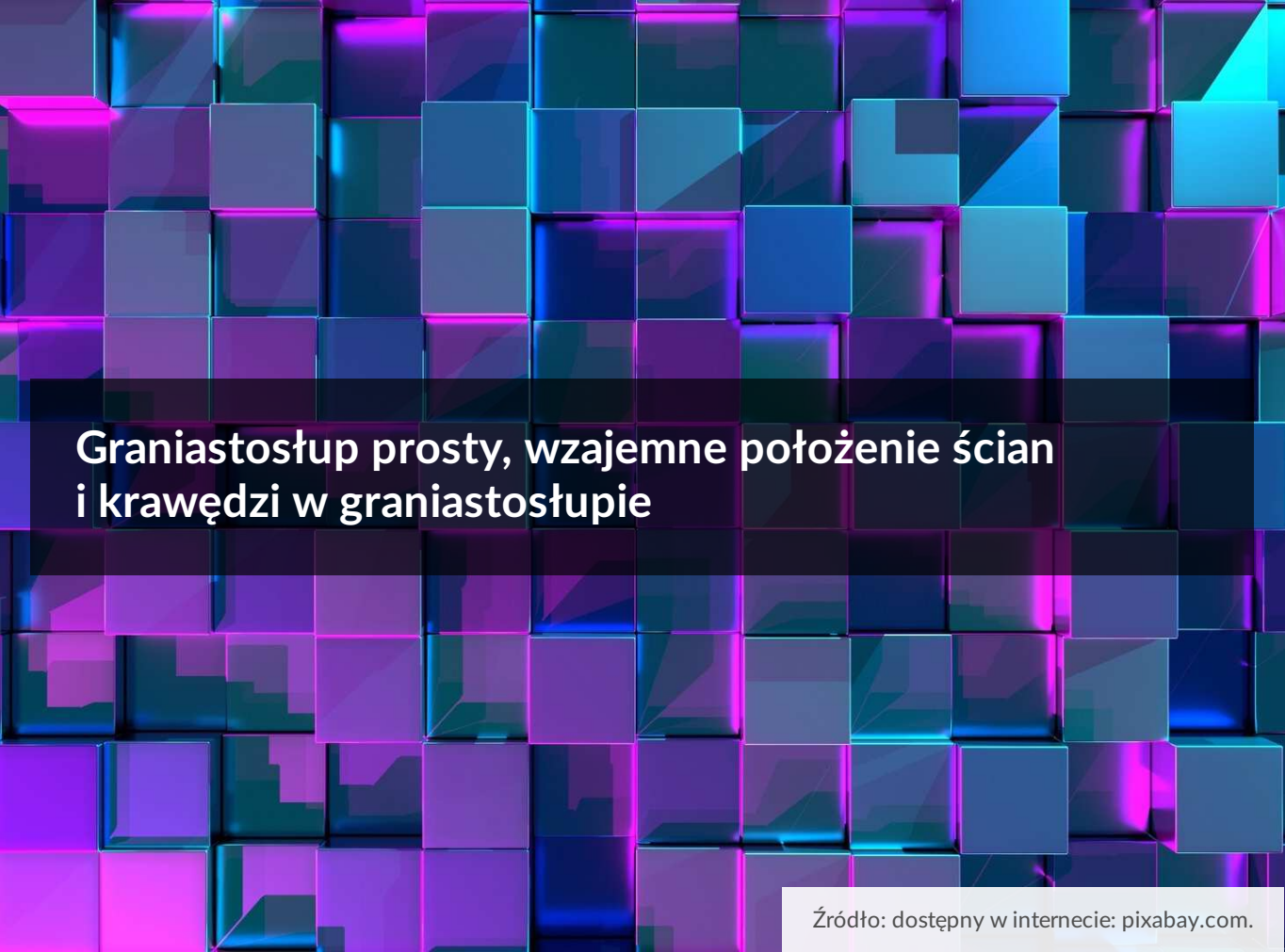

Graniastosłup prosty, wzajemne położenie ścian i krawędzi w graniastosłupie

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Aplet](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Graniastosłup prosty, wzajemne położenie ścian i krawędzi w graniastosłupie

Źródło: dostępny w internecie: pixabay.com.

Znasz już elementy graniastosłupów. Wiesz, że graniastosłupy mogą być proste i pochyłe. Dziś zajmiemy się pierwszymi z nich. W życiu codziennym to właśnie graniastosłupy proste są częściej spotykane. Wynika to z ich głównej cechy – ich ściany są prostopadłe do podstawy, a to powoduje, że można je w sposób funkcjonalny wykorzystać w przedmiotach codziennego użytku.

Twoje cele

- Rozpoznasz graniastosłupy proste.
- Nazwiesz graniastosłupy proste.
- Przeanalizujesz własności graniastosłupów prostych.
- Określisz wzajemne położenie krawędzi i ścian w graniastosłupie prostym.
- Wśród graniastosłupów prostych wyodrębnisz graniastosłupy prawidłowe.

Przeczytaj

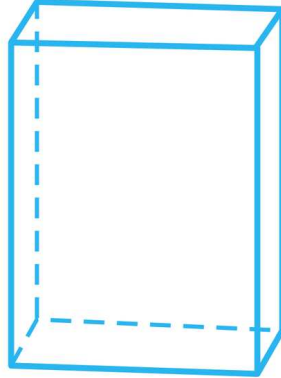

Graniastosłup nazywamy prostym, gdy jego ściany boczne są prostokątami.

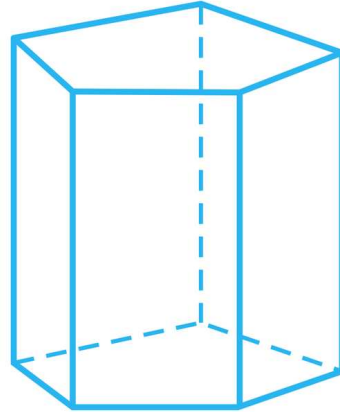
Przykład 1

Graniastosłup
prosty trójkątny

Graniastosłup
prosty czworokątny

Graniastosłup
prosty pięciokątny

Przypomnimy zależności w graniastosłupach prostych.

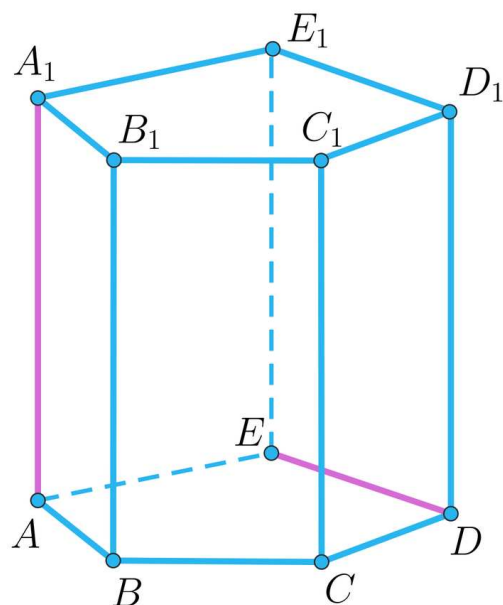
Wzajemne położenie krawędzi:

- odpowiadające sobie krawędzie podstaw są równoległe,
- krawędzie boczne są równoległe,
- krawędzie boczne są prostopadłe do krawędzi podstawy.

Dwie pierwsze zależności zachodzą dla wszystkich graniastosłupów, trzecia jest cechą charakterystyczną dla graniastosłupów prostych.

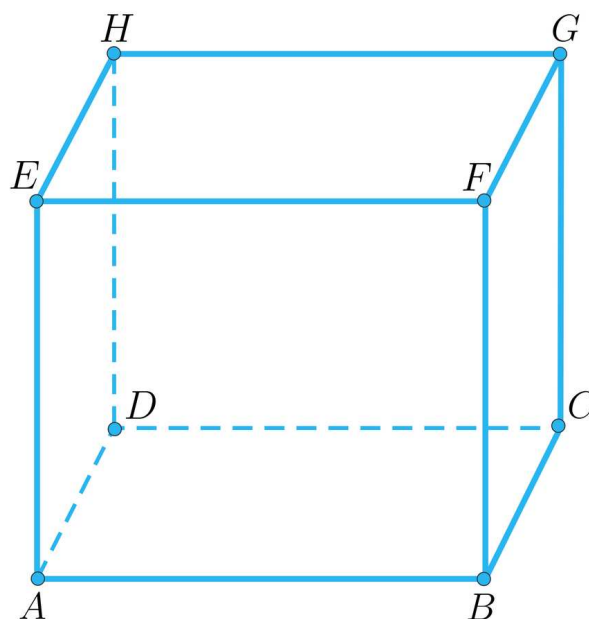
Ważne!

Pamiętaj, że proste skośne również mogą być prostopadłe w przestrzeni. A zatem krawędzie nie muszą mieć punktów wspólnych, aby być prostopadłe. Na rysunku poniżej zaznaczona została przykładowa para krawędzi, które leżą na prostych skośnych prostopadłych.

Przykład 2

Graniastosłup prosty na rysunku poniżej jest prostopadłością. Wskaż wszystkie krawędzie, które są prostopadłe do krawędzi BC .

Rozwiązanie

Do krawędzi BC prostopadłe są krawędzie AB , DC , EF , HG , BF , CG , AE , DH .

Wzajemne położenie ścian

- podstawy są równoległe,

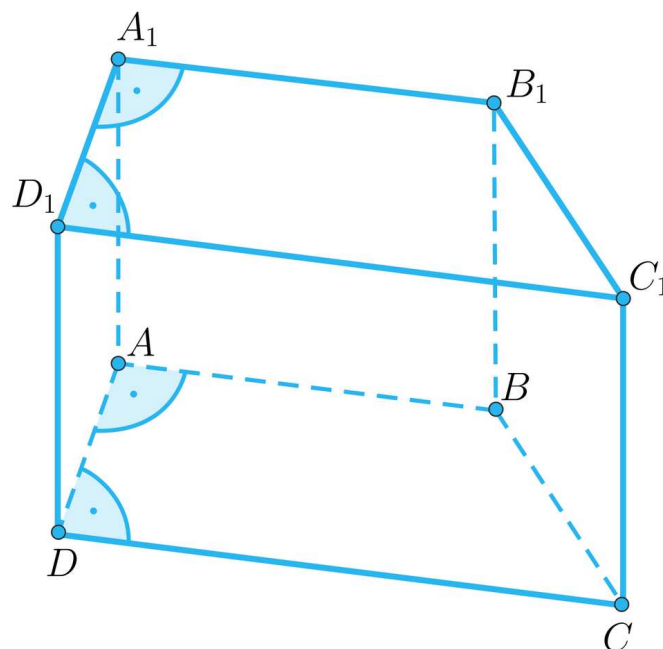
- jeżeli w podstawie są krawędzie równoległe, to ściany boczne zawierające te krawędzie są równoległe,
- ściany boczne są prostopadłe do podstaw,
- jeżeli w podstawie są krawędzie prostopadłe, to ściany boczne zawierające te krawędzie są prostopadłe.

Dwie pierwsze własności są prawdziwe dla wszystkich graniastosłupów, dwie ostatnie dla graniastosłupów prostych.

Przykład 3

Podstawą graniastosłupa prostego czworokątnego na rysunku jest trapez prostokątny.

Kąty proste w podstawach graniastosłupa znajdują się w wierzchołkach A , D , A_1 , D_1 .

Określimy wzajemne położenie ścian.

Rozwiązanie

Mamy $ABCD \parallel A_1B_1C_1D_1$, ponieważ są to podstawy graniastosłupa.

$CDD_1C_1 \parallel ABB_1A_1$ bo krawędzie DC i AB są równoległe.

Każda ze ścian ADD_1A_1 , ABB_1A_1 , BCC_1B_1 , CDD_1C_1 jest prostopadła do każdej z podstaw $ABCD$ i $A_1B_1C_1D_1$.

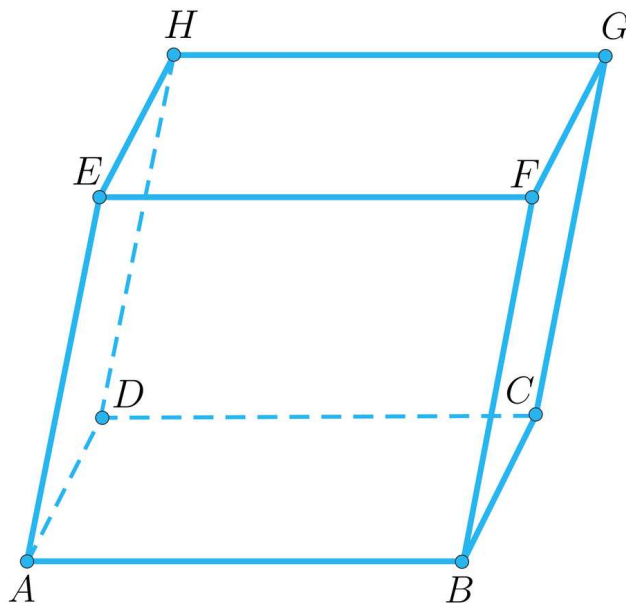
Mamy również $CDD_1C_1 \perp ADD_1A_1$ oraz $ADD_1A_1 \perp ABB_1A_1$, ponieważ kąty w wierzchołkach D i A trapezu są proste.

Wzajemne położenie krawędzi i ścian

W graniastosłupie prostym krawędzie boczne są prostopadłe do płaszczyzny podstawy.

Przykład 4

W graniastosłupie na rysunku ściany $ABFE$ i $DCGH$ są rombami. Pozostałe ściany są kwadratami. Określ rodzaj graniastosłupa i wskaż pary ścian prostopadłych.

Rozwiązanie

Graniastosłup ten jest graniastosłupem prostym o podstawie rombu. Każda ze ścian $ADHE$, $DABC$, $BCGF$ i $FGHE$ jest prostopadła do każdej z podstaw $ABFE$ i $CDHG$.

Graniastosłupy prawidłowe

Graniastosłupy proste, których podstawą jest wielokąt foremny, nazywamy graniastosłupami prawidłowymi.

Przykład 5

Wszystkie dwanaście krawędzi graniastosłupa prostego ma tę samą długość a . Uzasadnij, że nie każdy graniastosłup, który ma tę własność jest prawidłowy.

Rozwiązanie

Ponieważ graniastosłup ten ma dwanaście krawędzi, to jest to graniastosłup prosty czworokątny. Istnieją dwa różne graniastosłupy proste, które spełnią warunek podany

w treści zadania: sześcián, który jest graniastosłupem prawidłowym i graniastosłup prosty o podstawie rombu niebędącego kwadratem, którego ściany boczne są kwadratami – nie jest to graniastosłup prawidłowy.

W każdym **graniastosłupie prawidłowym** o podstawie n -kąta mamy $2n$ krawędzi podstawy tej samej długości i n krawędzi bocznych tej samej długości. Ściany boczne takiego graniastosłupa prawidłowego są przystającymi prostokątami.

Ważne!

Nie każdy graniastosłup, który ma te własności jest prawidłowy. **Graniastosłup prosty** o podstawie rombu spełnia te własności, a jednak nie jest prawidłowy, ponieważ w jego podstawie nie znajduje się wielokąt foremny.

Słownik

graniastosłup prosty

graniastosłup, którego ściany boczne są prostokątami

graniastosłup prawidłowy

graniastosłup prosty, którego podstawą jest wielokąt foremny

Aplet

Polecenie 1

Za pomocą suwaków zmień parametry graniastopuła prawidłowego na rysunku. Nazwij go przy danych parametrach, wymień liczbę krawędzi podstawy i krawędzi bocznych. Jak myślisz, dlaczego długość krawędzi bocznej została oznaczona przez H ?

Polecenie 2

Ile wynosi suma długości krawędzi graniastopuła prawidłowego siedmiokątnego o krawędzi bocznej długości 8 i krawędzi podstawy długości 2?

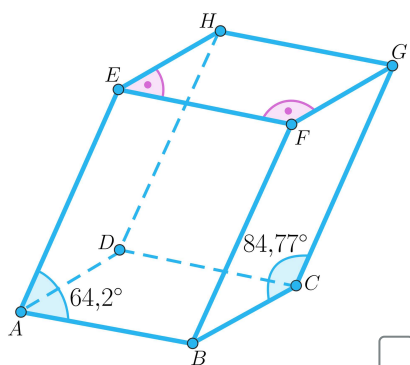
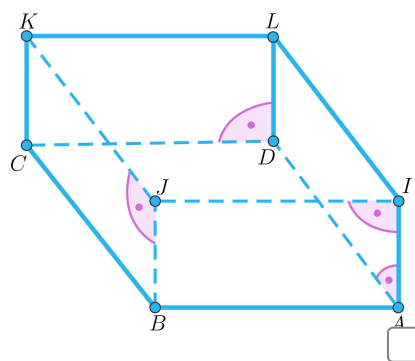
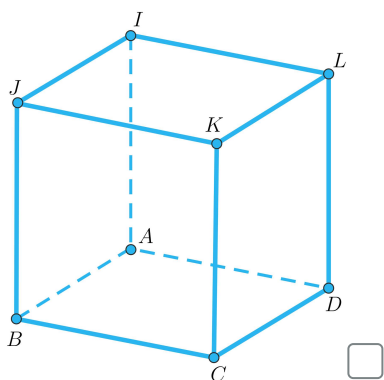
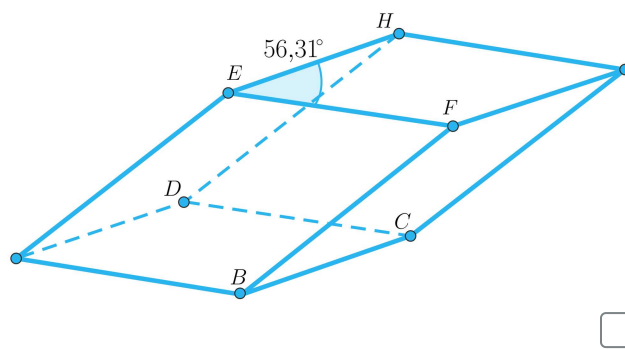
Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

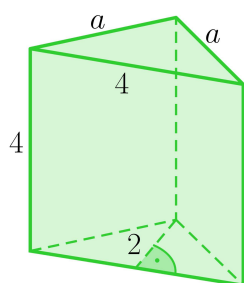
Które z poniższych graniastosłupów są proste?

☐

☐

☐

☐

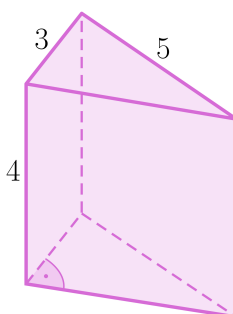
Ćwiczenie 2

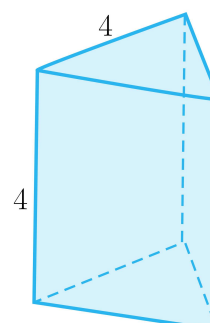
Dla którego z poniższych graniastosłupów prostych suma długości krawędzi jest najmniejsza?

Graniastosłup prosty trójkątny

☐

Graniastosłup prosty trójkątny

☐

Graniastosłup prawidłowy trójkątny

☐

Ćwiczenie 3

Zaznacz wszystkie zdania prawdziwe.

- ☐ Wysokość graniastosłupa prostego pokrywa się z jego krawędziami bocznymi.
- ☐ W graniastosłupie prostym ściany boczne są przystającymi prostokątami.
- ☐ Jeżeli ściany boczne graniastosłupa prostego są przystającymi prostokątami, to jest on prawidłowy.
- ☐ Jeżeli w podstawie graniastosłupa prostego jest kąt prosty, to ściany boczne, które zawierają te krawędzie są prostopadłe.

Ćwiczenie 4

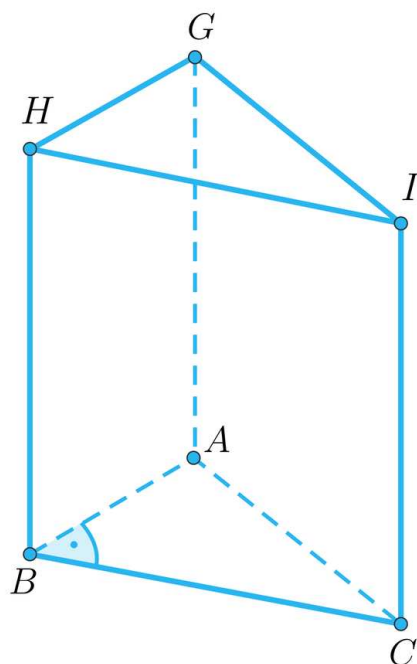
W podstawie graniastosłupa prostego znajduje się trapez równoramienny o podstawach 4 i 10 oraz wysokości 4. Krawędź boczna tego graniastosłupa ma długość 5. Wybierz wszystkie zdania prawdziwe.

- ☐ Dwie ze ścian bocznych są do siebie równoległe.
- ☐ Ten graniastosłup ma cztery ściany boczne, które są do siebie parami przystające.
- ☐ Dwie ze ścian tego graniastosłupa są kwadratami.
- ☐ Dwie ze ścian bocznych są do siebie prostopadłe.

Ćwiczenie 5

Dany jest graniastosłup prosty jak na rysunku.

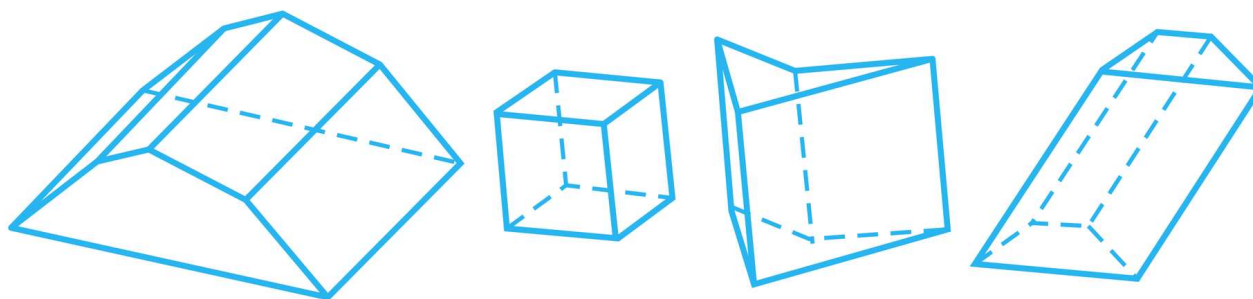
Uzupełnij zdania wybierając jedną z podanych możliwości.

Dokończ zdanie			
Krawędź AB jest prostopadła do krawędzi:	AC ☐	GH ☐	IC ☐
Ściana $ABHG$ nie jest prostopadła do ściany:	$BCIH$ ☐	GHI ☐	$ACIG$ ☐
Krawędź GH jest równoległa do krawędzi:	BC ☐	AG ☐	AB ☐

Ćwiczenie 6

Ile spośród narysowanych graniastostupów to graniastostupy proste czworokątne?

Zaznacz poprawną odpowiedź.

☐ 2

☐ 4

☐ 1

☐ 3

Ćwiczenie 7

W podstawie graniastostupa prostego jest romb. Krawędzie boczne tego graniastostupa są o 3 dłuższe od krawędzi podstawy. Suma wszystkich krawędzi wynosi 108. Oblicz długości krawędzi podstawy i krawędzi bocznych tego graniastostupa.

Ćwiczenie 8

W graniastostupie prostym o podstawie trójkąta prostokątnego krawędź boczna ma długość 4. Stosunek długości przyprostokątnych trójkąta w podstawie wynosi $8 : 15$. Promień okręgu opisanego na podstawie wynosi 17. Oblicz sumę długości krawędzi tego graniastostupa.

Dla nauczyciela

Autor: Magdalena Wojciechowska-Rysiawa

Przedmiot: Matematyka

Temat: Graniastosłup prosty, wzajemne położenie ścian i krawędzi w graniastosłupie

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum lub technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

X. Stereometria. Zakres podstawowy.

Uczeń:

1) rozpoznaje wzajemne położenie prostych w przestrzeni, w szczególności proste prostopadłe nieprzecinające się.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii
- kompetencje cyfrowe
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się

Cele operacyjne:

Uczeń:

- rozpoznaje graniastosłupy proste
- nazywa graniastosłupy proste
- analizuje własności graniastosłupów prostych
- określa wzajemne położenie krawędzi i ścian w graniastosłupie prostym
- wśród graniastosłupów prostych wyodrębnia graniastosłupy prawidłowe

Strategie nauczania:

- konstruktywizm

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów

- rozmowa nauczająca
- dyskusja
- ćwiczeniowa

Formy pracy:

- praca z całą klasą
- praca w grupach
- praca indywidualna

Środki dydaktyczne:

- komputer z dostępem do Internetu, głośników i tablicy interaktywnej lub projektora
- materiały zawarte w e-podręczniku
- modele graniastosłupów

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Nauczyciel przypomina podział graniastosłupów na proste i pochyłe.
2. Uczniowie za pomocą burzy mózgów wskazują zastosowanie graniastosłupów prostych w rzeczywistości.
3. Wybrany uczeń dokonuje podziału dostępnych modeli na graniastosłupy proste i pochyłe.
4. Nauczyciel formułuje kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Każda z grup opisuje własności losowo wybranego graniastosłupa prostego: liczbę krawędzi, ścian, wzajemne położenie krawędzi i ścian.
2. Przedstawiciele grup przedstawiają swoje własności.
3. Nauczyciel w oparciu o sekcję „Przeczytaj” formułuje ogólne wnioski dla graniastosłupów prostych i przypomina własności graniastosłupów prawidłowych.
4. Uczniowie w tych samych grupach zapoznają się z Apletem i wykonują Polecenia z tej sekcji oraz ćwiczenia 3 i 4 z sekcji „Sprawdź się”.
5. Wybrani uczniowie wykonują ćwiczenie 7 i 8 na tablicy.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie i nauczyciel przypominają najważniejsze pojęcia i własności, które pojawiły się na lekcji.
2. Uczniowie dokonują samooceny metodą świateł na podstawie sformułowanych kryteriów sukcesu.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują ćwiczenia 1, 2, 5, 6 z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

- [Graniastosłup prosty i jego własności. Związki miarowe w graniastosłupach](#)
- [Graniastosłupy proste](#)
- [Graniastosłup prosty](#)

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą wykorzystać Aplet do powtórzenia w domu.